

PISMO BOSANSKOHERCEGOVAČKIM I HRVATSKIM PRIJATELJIMA

Ovo pismo šalujemo mirotvorcima i mirotvorkama svih generacija i svima onima kojima je do mira stalo

Već danima s razumijevanjem i tugom pratimo glasne prosvjede u Bosni i Hercegovini, zbog najavljene mise u Sarajevu u organizaciji Vrhbosanske nadbiskupije koja će biti dio ovogodišnje komemoracije 75. obljetnice predaje Snaga osovine kod Bleiburga čiji je organizator Počasni bleiburški vod, a pokrovitelj Hrvatski sabor. Zabrinuti smo za mukom uspostavljeni mir na ovim prostorima. Žalimo što se iz naše zemlje na službenoj razini ne šalju poruke izgradnje povjerenja nego se, nakon stišanog obilježavanja Dana pobjede nad fašizmom i Dana Europe, iz Hrvatske kao članice Europske unije, u Bosnu izvozi nemir politike koja nema snage raskrstiti s ustaškim pozdravom.

Nakon što su nam iz Austrije poručili da je tamo nepoželjno komemoriranje pogibije pripadnika ustaške i četničke vojske te ostalih kolaboracionista, svi mi iz veće blizine sada bolje vidimo pojedinosti propuštenih prilika za suprotstavljanje postupnom prihvaćanju odavanja počasti predstavnicima režima odgovornog za genocid proveden od 1941. do 1945. nad Židovima, Srbima, Romima te za likvidacije lijevo orijentiranih partizana i njihovih simpatizera različitih nacionalnosti, među kojima je bilo i puno Hrvata. Jasne su posljedice odluke Hrvatskog sabora o proglašavanju 15. svibnja spomendanom „na hrvatske žrtve u borbi za slobodu i nezavisnost“ i o pokroviteljstvu nad komemoracijom, koja se ne odnosi samo na ubijene članove obitelji i zarobljene poražene mobilizirane vojnike u osvetničkim likvidacijama, nego uključuje i odavanje počasti zločincima iz jasenovačkog i drugih logora, koji su se tada konačno i bezuvjetno predali. Nekritička viktimizacija stradalih na Bleiburgu šalje poruku da su u svibnju 1945. pobijeni ljudi čiji je jedini krimen bila njihova ljubav prema domovini. Takva tumačenja Drugog svjetskog rata i poratnog nasilja ne samo da su povijesno netočna, nego toksično utječu i na suvremeno društvo.

Dijelimo mišljenje fra Marka Oršolića koji je zapisao da: „Nije mudro održavati misu za bleiburške žrtve ako nisi zaštitio vjernike socijalnom i fizičkom distancom od virusa fašizma.“ Naša sadašnjost je bremenita zbunjujućim pogledom u našu prošlost a mirna i uljuđena budućnost nam može biti upitna ako ne budemo imali dovoljno pameti, hrabrosti i snage za

suprotstavljanje tom virusu. Nije dovoljno samo pamtiti žrtve fašizma nego je nužno potrebno raskrinkavati fašizam danas – na našem pragu i u našoj kući. Treba nam pameti da jasno, bez uvijanja i kalkuliranja, artikuliramo što i kako želimo napraviti. Treba nam hrabrosti da krenemo u provedbu toga i snage da to i provedemo.

Društveno pomirenje u odnosu na prošlost je potrebno. Njemu ne pridonose pokušaji falsificiranja povijesti. Treba otvoreno reći da rasprava o ustašama i partizanima bosanskohercegovačkom i hrvatskom društvu treba. Ali ne na razini tko je koga više i kada ubio, što ne znači da treba preskočiti razgovor o počinjenim zločinima, nego se u tim raspravama primarno treba isticati za što su se zalagali jedni, a za što drugi, u kojem kontekstu, kada i na kakav način su djelovali i to ostvarivali.

Na današnji dan okončanja bitaka u Drugom svjetskom ratu na području tadašnje Jugoslavije izražavamo žaljenje zbog ubijenih, postavljajući pitanje vladama, ustanovama, institucijama, crkvama, medijima što su učinili, što čine i što će učiniti za kritičko preispitivanje prošlosti i odavanje pijeteta žrtvama? Jer svi imaju pravo na grob i tihi spomen u krugu najbližih, ali službene počasti ne smiju legitimirati zločine i pridonositi političkim i ideološkim manipulacijama sa žrtvama. Na kraju postavljamo pitanje sebi a i svima drugima: Kako kao ljudi ljudima priznati patnju bez poricanja činjenica?

Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću